

RECENZIA

VLADIMÍR POĽAKOV:
SPOMIENKY DIPLOMATA UŽ NEEEXISTUJÚCEHO ŠTÁTU

SARATOV, POVOLŽSKIJ INSTITUT P. A. STOLYPINA, 2012. 320 s. ISBN 978-58180-0405-1.

PhDr. Katarína Strelková, PhD.

Táto originálna kniha bývalého ruského diplomata Vladimíra Michajloviča Poľakova, kandidáta historických vied (Vydavateľstvo Povolžského inštitútu A. P. Stolypina, v Saratove, 2012, pre širokú čitateľskú verejnosť) podáva čitateľovi pohľad na vzťahy bývalého Československa s bývalým Sovietskym zväzom. Autor, bývalý sovietsky diplomat, ktorého časť diplomatickej misie je spojená s Československom (generálny konzul v Brne – 1988-1991, generálny konzul Ruskej federácie v Bratislave v rokoch 1991-1993, dočasný splnomocnenec pre záležitosti Ruskej federácie v Slovenskej republike v roku 1993), vyslovuje v knihe svoje názory na udalosti, ktoré sprevádzali Československo na prechode od socialistickej štátnosti k novým politickým vzťahom a ktoré viedli k rozpadu štátu. Autor nehodnotí „vysokú politiku“, nevyjadruje sa k nej. Píše „nebol som jej tvorcom, len vykonávateľom, jej účastníkom a svedkom udalostí, ktoré *ohromili svet*“ (s. 12). On ponúka vlastnú, subjektívnu interpretáciu udalostí, vychádza z osobných spomienok na konkrétne udalosti, na stretnutia a rozhovory s konkrétnymi ľuďmi a robí vlastné subjektívne závery. Československo prestalo existovať, ale v spomienkach diplomata žije ďalej, lebo sú s ním spojené radostné i tragické spomienky na udalosti, ktoré – ako píše – *ohromili svet*.

Kniha pozostáva z 19 kapitol, ktoré sa zaoberajú jednotlivými fenoménmi československých dejín z hľadiska vzťahov medzi štátotvornými národmi Slovákov a Čechov, vplyvom národných tradícií ako prejavu národnej samobytnosti a mentality (tu neopomína úlohu rímskokatolíckej cirkvi pri formovaní politickej situácie v československej spoločnosti).

Vladimír Poľakov neobišiel ani rok 1968 – Pražskú jar, ako predzvesť udalostí v roku 1989. Zaujímavé sú jeho úvahy o tom, čo by bolo, keby akt internacionálnej pomoci československému ľudu nemal podobu ozbrojeného vpádu vojsk Varšavskej zmluvy, ale formu dialógu.

V inej kapitole sa autor venuje vyhláseniu Slovenskej republiky – novej stránke v dejinách slovenského národa, jej zahraničnopolitickým prioritám, neobchádza ani problémy, ktoré proces vzniku samostatnej republiky sprevádzali. V kapitolách venovaných vzniku samostatnej Slovenskej republiky autor podáva ruskému čitateľovi aj mnohé informácie o národných črtách Slovákov, nezabúda

spomenúť tradične silné rusofilské tendencie. Autor uvádza informácie o vzťahu k ruskému jazyku, ktorý prešiel rôznymi fázami pod vplyvom politických udalostí a poukazuje na renesanciu záujmu o ruský jazyk a jeho štúdium.

Osobitnú pozornosť si v knihe zasluhuje kapitola *Profesionálne vlastnosti diplomata sa najvypuklejšie prejavujú v krízových situáciách*. Treba povedať, že niektoré názory, tu vyslovené, sú poznačené príslušnosťou autora ku komunistickej strane Sovietskeho zväzu (zmienka o antisovietskej hystérii, ktorá sa však vyhla, podľa jeho slov, jednoduchším vrstvám obyvateľstva). Za zmienku stojí informácia o postoji vtedajšieho veľvyslanca Sovietskeho zväzu v Československu B. D. Pankina, ktorý bol veľvyslancom práve vtedy, keď nastal čas budovať kvalitatívne nové vzťahy medzi štátmi, v ktorých došlo ku kardinálnym zmenám. Vtedajší veľvyslanec B. D. Pankin v istom interview vyslovil na tie časy nezvyčajne radikálny názor na prebiehajúce procesy, keď on, ako veľvyslanec ešte fungujúceho socialistického štátu, povedal „som presvedčený, že socialistická idea je už prežitkom a nie som jej zástancom“ (s. 199). Vtedajšie vzťahy medzi našimi krajinami charakterizoval takto: „spolupráca je neefektívna, lebo jej základ tvorí zásada „veľkého a malého brata“, že ak aj naše vzťahy boli „bratské“, často sa kazili a deformovali, čoho výsledkom bol rok 1968“ (s. 199). V inom článku, uverejnenom v časopise *Novoje vremia*, vtedajší veľvyslanec Pankin odporúčal Komunistickej strane Sovietskeho zväzu vziať si príklad z Československa (s. 201).

Z hľadiska slovenského čitateľa sú nesmierne podnetné myšlienky autora o spoločných slovanských koreňoch Rusov a Slovákov, jeho úvahy o rozšírených stereotypoch o povahách našich národov (široká ruská duša – komu je načo, keď je vôkol toľko totálnej chudoby?). Autor nostalgicky konštatuje, že odveká národná ruská vlastnosť – trpezlivosť – prerástla do absolútnej apatie a ľahostajnosti.

Nie na všetko, čo sa počas diplomatickej misie autora knihy vo svete a vo vzťahoch medzi našimi národmi udialo, má bývalý diplomat odpoveď. Mnohé otázky: prečo sa rozpadlo Československo, prečo sa rozpadol Sovietsky zväz, prečo stratila svoju vedúcu úlohu komunistická strana a niektoré ďalšie zostali bez odpovede.

Pozornosť si zasluhuje aj ilustratívny materiál knihy, fotografie zo stretnutí diplomata s predstaviteľmi politického a kultúrneho života bývalého Československa, ako svedectvo doby.

Autor v knihe prezentoval dôkladnú znalosť problematiky, ktorú čitateľovi predkladá nenásilnou formou, ako svoj pohľad na veci.

Kniha, ktorá dopĺňa obraz slovensko-ruských diplomatických vzťahov, si zaslúži záujem slovenských diplomatov, študentov diplomacie, ale i širokej čitateľskej verejnosti, ktorá sa o tieto dejiny zaujíma.

PhDr. Katarína Strelková, PhD.
Fakulta aplikovaných jazykov
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1/B
852 35 Bratislava
katarina.strelkova@euba.sk